

महालक्ष्मी राजपत्र

खण्ड : ३ सङ्ख्या: १०, मिति २०७६/८/१९

भाग-२

महालक्ष्मी नगरपालिका

महालक्ष्मी नगरकार्यपालिकाद्वारा प्रकाशित

खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता
समिति व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७६

प्रस्तावना :

महालक्ष्मी नगरक्षेत्रभित्र स्वच्छ खानेपानीको पहुँच सबै नगरवासीहरूमा पुऱ्याउने उद्देश्यले स्वच्छ खानेपानीको व्यवस्थापन गर्न खानेपानी सरसफाइ उपभोक्ता समितिहरूको स्थापना तथा दर्ता गर्ने सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकाले महालक्ष्मी नगरकार्यपालिकाबाट स्वीकृत भई खानेपानी उपभोक्ता समिति व्यवस्थापन कार्यविधि बनाइएको छ ।

१. संक्षिप्त नाम, विस्तार र प्रारम्भ: १) यस कार्यविधिको नाम खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता समिति व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७६ रहेको छ ।

- २) यो कार्यविधि महालक्ष्मी नगरपालिकाभित्र लागु हुनेछ ।
- ३) यो कार्यविधि तत्काल प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषा: क) 'खानेपानी' भन्नाले स्वच्छ पिउने पानीलाई सम्झनुपर्छ ।

ख) "प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत" भन्नाले महालक्ष्मी नगरपालिकाका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत सम्झनुपर्दछ ।

ग) "समिति" भन्नाले विधानअनुसार गठन भएको खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता समिति सम्झनुपर्दछ ।

घ) "तोकिएको वा तोकिएबमोजिम" भन्नाले यस कार्यविधिअर्न्तगत बनेको नियम, निर्देशिकामा तोकिएबमोजिम सम्झनुपर्दछ ।

ङ) "संस्थाको सम्पत्ति" भन्नाले मुहान क्षेत्र, त्यस भित्रको भौतिक संरचना तथा समितिको जिम्मामा रहेका अन्य जिन्सी तथा नगदलाई सम्झनुपर्छ ।

च) "सेवा क्षेत्र भन्नाले" समितिले तोकेको खानेपानी वितरण गर्ने चार किल्ला सहित तोकिएको सेवा क्षेत्र सम्झनुपर्छ ।

(छ) "सरसफाइ" भन्नाले नगरपालिका क्षेत्र भित्रको ढल तथा फोहोर व्यवस्थापन समेतलाई बुझाउँछ ।

३. **उपभोक्ता समिति दर्ता गर्नुपर्ने** : स्थानीय स्तरमा सामुदायिक रूपमा आफ्नो निमित्त खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता समिति दर्ता गरेर मात्र उपभोक्ता समिति स्थापना गर्नुपर्नेछ । यस कार्यविधिवमोजिम दर्ता नगरी कसैले पनि उपभोक्ता समिति स्थापना गर्नु हुँदैन ।

४. **खानेपानीको मूल दर्ता गर्नुपर्ने** : (१) नगरपालिकाको क्षेत्रमा खानेपानी उत्पादनको मुख्य श्रोत मुहान (डिपबोरिङ्ग सतही मूल) बाट सङ्कलन गरी खानेपानी व्यवस्थापन गर्नुपर्ने अवस्थामा सो मूलसहित आधिकारिक खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता समिति दर्ता गर्नु पर्नेछ । खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता समितिले खानेपानी व्यवस्थापन गरी सार्वजनिक उपभोग गर्नका लागि खानेपानी सङ्कलन गर्ने उत्पादनको मुख्य श्रोत मुहान (मूल) दर्ताको लागि नगरपालिका समक्ष माग गर्नु पर्नेछ । डिपबोरिङ्ग गर्नुपर्दा काठमाडौं उपत्यका खानेपानी लिमिटेडको स्वीकृति अनिवार्य रूपमा लिनु पर्नेछ । माग भए पछि निम्न अनुसारको समितिले मूल दर्ता गर्न मिल्ने अवस्था देखिएमा मूल दर्ता सहितको अनुमति दिन सक्नेछ ।

- १) संयोजक- नगरपालिका प्रमुख
- २) सदस्य -सम्बन्धित वडाको अध्यक्ष
- ३) सदस्य सचिव -प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

(२) समितिले आवश्यक ठानेमा खानेपानीसँग सम्बन्धित इन्जिनियरलाई आमन्त्रित सदस्यको रूपमा राख्न सकिनेछ ।

५. **समिति दर्ता** : (१) समिति दर्ता गर्न कम्तीमा सात जना बढीमा एघार जना व्यक्तिहरूले देहायको विवरण खुलाई समितिको विधान (अनुसुची १ वमोजिम) एक प्रति, नागरिकता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि र तोकिएको दस्तुर सहित नगर प्रमुख समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ ।

क) समितिको नाम,

- ख) उद्देश्यहरु,
- ग) खानेपानी वितरणको सेवा क्षेत्र
- घ) समितिका सदस्यहरुको नाम , ठेगाना र पेसा,
- ङ) कार्यालयको ठेगाना,
- च) न.पा.द्वारा तयार गरिएको नमुना अनुसारको विधान
- (२) उपदफा (१) बमोजिमको निवेदन सम्बन्धित वडाको सिफारिस भए पछि नगर प्रमुखको आदेशानुसार प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले आवश्यक जाँचबुझ गरी समिति दर्ता गर्न उचित ठानेमा समिति दर्ता गरी प्रमाणपत्र दिनेछ ।
- (३) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले कुनै समिति दर्ता नगर्ने निर्णय गरेमा त्यसको पुष्टि हुने कारणसहित सूचना निवेदकलाई दिनु पर्नेछ र निवेदकले सूचना प्राप्त गरेको मितिले पैंतिस दिनभित्र त्यस्तो निर्णय उपर नगर प्रमुख समक्ष उजुर गर्न सक्नेछ ।
- (४) उपदफा (३) बमोजिमको उजुर प्राप्त भएपछि नगरपालिकाका प्रमुखले वडा मार्फत आवश्यक जाँचबुझ गरी त्यस्तो समिति दर्ता गर्न मनासिब ठहरिएमा सो समिति दर्ता गर्न प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई आदेश दिन सक्नेछन् र त्यसो भएमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले समिति दर्ता गरिदिनु पर्नेछ ।
- (५) यस दफा अर्न्तगत दिइने प्रमाणपत्रको ढाँचा अनुसूची २ बमोजिम हुनेछ ।
- (६) दर्ता भएको समिति प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको तीन महिना भित्र नवीकरण गर्नु पर्नेछ । दर्ता दस्तुर रु १,००० (एक हजार), नवीकरण दस्तुर वार्षिक रु ५०० (पाँच सय) तिर्नु पर्नेछ ।

६. समिति संगठित संस्था मानिने : (१) यस कार्यविधिअन्तर्गत दर्ता भएको समिति अविच्छिन्न उत्तराधिकारवाला स्वशासित र सङ्गठित समिति हुनेछ। सो समितिको सबै कामको निमित्त आफ्नो छुट्टै छाप हुनेछ।

(२) समितिले व्यक्ति सरह आफ्नो नामबाट नालिस उजुर गर्न सक्नेछ र सो उपर पनि सोही नामबाट नालिस उजुर लाग्नेछ।

७. संस्थाको सम्पत्ति : (१) तोकिएका मुहान क्षेत्र, भौतिक संरचना, समितिको मौज्दातमा रहेको नगद तथा जिन्सी समितिको सदस्य वा कर्मचारी लगायत कुनै व्यक्तिले समितिको विधान विरुद्ध संस्थाको कुनै सम्पत्ति दुरुपयोग गरेमा, कब्जा गरेमा वा रोक्का राखेमा नगरपालिकाले त्यस्तो सम्पत्ति दुरुपयोग गर्ने, कब्जा वा रोक्का राख्नेबाट फिर्ता लिई समितिलाई बुझाइदिन सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको समितिको सम्पत्ति फिर्ता गर्ने गरी नगरपालिकाले गरेको कारवाहीमा चित्त नबुझे व्यक्तिले सम्बन्धित अदालतमा उजुर गर्न सक्नेछ।

(३) समितिको सदस्य वा कर्मचारी लगायत कुनै व्यक्तिले समितिको कुनै सम्पत्ति वा लिखत वा प्रतिष्ठा विरुद्ध कुनै अपराध वा विराम गरेमा समितिको कुनै सदस्य उपर प्रचलित कानुनबमोजिम नगरपालिकाले कारवाही चलाउन सक्नेछ।

८. यसअघि दर्ता भई वा नभई स्थापना भएका समितिले दर्ता गर्ने :

(१) यो कार्यविधि प्रारम्भ हुनुभन्दा अघि तत्काल प्रचलित कानुनबमोजिम सूचीकृत भई वा नभई स्थापना भएका समितिले पनि यो कार्यविधि प्रारम्भ भएको मितिले ६ (छ) महिनाभित्र यो कार्यविधिबमोजिम नगरपालिकामा दर्ता गराउनु पर्नेछ। दर्ता नगराएमा त्यस्ता समितिहरूको खाता रोक्का गरी वडा मार्फत सम्पूर्ण हरहिसाब निरीक्षण गरी उपभोक्ताहरूको भेला गराई नयाँ समिति

गठन गरी दर्ता गर्न सक्नेछ । जिल्ला जलस्रोत समिति वा अन्य सरकारी निकायमा पहिले दर्ता भइसकेको समितिहरूका लागि दर्ता हुनका लागि गत आ.व. सम्मको लेखापरीक्षण प्रतिवेदन र साधारण सभाको निर्णय अनिवार्य रूपमा पेश गर्नुपर्नेछ ।

९. समितिको उद्देश्यहरूमा हेरफेर : (१) समितिको उद्देश्यहरूमा हेरफेर गर्न आवश्यक देखेमा वा अन्य समितिलाई आफ्नो समितिमा गाभ्न उचित देखेमा सो समितिले तत्सम्बन्धी प्रस्ताव तयार पारी सो प्रस्ताव उपर छलफल गर्न समितिको विधानबमोजिम साधारण सभा बोलाउनु पर्नेछ । सभाबाट अनुमोदन गराई नगरपालिकाको स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

(२) साधारण सभामा उपस्थित भएका जम्मा सदस्य सङ्ख्याको दुई तिहाइ सदस्यहरूले प्रस्तावमा समर्थन जनाएमा सो प्रस्ताव साधारण सभाबाट पारित भएको मानिनेछ । तर सो प्रस्ताव लागु गर्न नगरपालिकाको पूर्वस्वीकृति लिनुपर्नेछ ।

१०. समितिको वर्गीकरण : दर्ता अनुमति प्राप्त गरी नगरपालिका क्षेत्रभित्र संचालनमा रहेका खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता समितिहरूको व्यवस्थापनवाट खानेपानी उपलब्ध गराउने उपभोक्ता सदस्य सङ्ख्याको आधारमा निम्न अनुसार उपभोक्ता समितिको वर्गीकरण हुनेछ ।

- १) १००१ जना वा सो भन्दा बढी उपभोक्ता सदस्य भएको (क) वर्ग,
- २) ५०१ देखि १०००जना उपभोक्ता सदस्य भएको (ख) वर्ग र
- ३) ५०० जनासम्म उपभोक्ता सदस्य भएको (ग) वर्ग

११. तदर्थ समिति गठन गर्न सकिने : यस अधि दर्ता स्वीकृति प्राप्त गरी सञ्चालनमा रहेका र नयाँ अनुमति प्राप्त गरी स्थापना हुने उपभोक्ता समिति गठन प्रक्रिया पूरा नगरेमा त्यस्ता तदर्थ समिति वा अवधि पूरा भएका

उपभोक्ता सदस्यहरूमध्येबाट तदर्थ समिति गठन गरी साधारण सभा समेतको आवश्यक प्रक्रिया काम कारवाही गरी गराई व्यवस्थापन गर्न सकिनेछ ।

१२. संघ गठन गर्न सकिने : दर्ता स्वीकृति प्राप्त गरी नगरपालिका क्षेत्रभित्र सञ्चालनमा रहेका खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता समितिहरूमध्येबाट एक उपभोक्ता समितिलाई एक सदस्य मानी नगरस्तरीय खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता संघ गठन गरी सोही संघको मातहतमा प्रत्यक्ष रेखदेख सहयोगसमेत रहने गरी अन्य सम्पूर्ण उपभोक्ता समितिहरूलाई व्यवस्थित रूपमा सञ्चालन गरिनेछ ।

१३. हिसाबको विवरण पठाउनुपर्ने : उपभोक्ता समितिले आफ्नो समितिको हिसाबको विवरण लेखा परीक्षकको प्रतिवेदनसहित प्रत्येक वर्ष नगरपालिकामा पठाउनु पर्नेछ । आ.व. सुरु भएको मितिले ६ महिनाभित्र सभा सम्पन्न गर्नुपर्नेछ ।

१४. हिसाब जाँच गर्ने : (१) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले आवश्यक देखेमा समितिको हिसाब जुनसुकै बेला आफूले नियुक्त गरेको कुनै अधिकृतद्वारा जाँच गराउन सक्नेछ ।

(२) हिसाब जाँच गर्ने अधिकृतले मागेको विवरण तथा कागजातहरू वा सोधेको प्रश्नको जवाफ दिनु समितिको पदाधिकारी, सदस्य र कर्मचारीको कर्तव्य हुनेछ ।

(३) हिसाब जाँच गर्ने अधिकृतले नगरपालिकाले तोकिएको म्यादभित्र हिसाब जाँचको प्रतिवेदन नगरपालिका समक्ष पेश गर्नुपर्नेछ र सो प्रतिवेदनका आधारमा समितिको कुनै सम्पत्ति सो संस्थाको कुनै पदाधिकारी, सदस्य वा कर्मचारीले हिनामिना गरेको, नोक्सान गरेको वा दुरुपयोग गरेको छ भन्ने नगरपालिकालाई लागेमा निजले

त्यस्तो पदाधिकारी, सदस्य वा कर्मचारीबाट सो हानि नोक्सानी असुल गर्न प्रचलित कानूनबमोजिम कारवाही चलाउन सक्नेछ ।

तर प्रचलित कानूनले सजायसमेत हुने अपराध भएकोमा प्रचलित कानूनबमोजिम मुद्दा चलाउन सक्नेछ ।

१५. निर्देशन दिने : नगरपालिकाले समितिलाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ, र त्यस्तो निर्देशनको पालना गर्नु सम्बन्धित समितिको कर्तव्य हुनेछ ।

१६. दण्ड सजाय : (१) दफा ४ बमोजिम दर्ता नगराई समिति स्थापना गरेमा वा दफा ७ बमोजिम दर्ता नगरी समिति सञ्चालन गरेमा त्यस्ता समितिका सदस्यहरूलाई नगरपालिकाले जनही पाँच हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना गरी प्रचलित कानून बमोजिम कारवाही गरिनेछ ।

(२) **दफा (१३)** बमोजिम हिसाबको विवरण नपठाएमा संचालक समितिका सदस्यहरूलाई नगरपालिकाले जनही एक हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ । तर कुनै सदस्यले दफा (१३) उल्लङ्घन हुन नदिन सकभर प्रयत्न गरेको थियो भन्ने सन्तोष हुने प्रमाण पेश गर्न सकेमा निजलाई सजाय गरिने छैन ।

(३) **दफा (१४)** उपदफा (२) बमोजिम हिसाब जाँच गर्ने सम्बन्धित अधिकृतले मागेको विवरण तथा कागजपत्र वा सोधेको प्रश्नको जवाफ नदिने सम्बन्धित पदाधिकारी, सदस्य वा कर्मचारीलाई नगरपालिकाले दिएको निर्देशन पालना नगरेमा पाँच हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ ।

(४) **दफा (९)** बमोजिम नगरपालिकाको स्वीकृति नलिई समितिको उद्देश्यमा हेरफेर गरेमा वा अर्को समितिसँग गाभेमा वा समितिले

आफ्नो उद्देश्यको प्रतिकूल हुने गरी काम कारवाही गरेमा वा नगरपालिकाले दिएको निर्देशन पालना नगरेमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले त्यस्तो समितिको दर्ता निलम्बन गर्न वा खारेज गर्न सक्नेछ ।

१७. दफा १६(४) बमोजिम प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले गरेको अन्तिम निर्णय उपर पैतीस दिनभित्र सम्बन्धित जिल्ला अदालतमा पुनरावेदन लाग्नेछ ।

१८. समितिको विघटन वा त्यसको परिणाम : (१) समितिको विधान बमोजिम कार्य सञ्चालन गर्न नसकी वा अन्य कुनै कारणवश समिति विघटन भएमा त्यस्तो समितिको सम्पूर्ण जायजैथा नगरपालिकामा सर्नेछ ।

१९. नियम बनाउने अधिकार : यस कार्यविधिको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न नगरपालिकाले नियम बनाउन सक्नेछ ।

२०. समितिले आफ्नो विधान अनुसारको तोकिएको समयावधि भित्रमा नयाँ कार्यसमिति चयन हुन नसकेमा उक्त कार्यसमिति स्वतः विघटन भएको मानी अर्को कार्यसमिति चयन नभएसम्म समिति सञ्चालन नगरपालिकाले गर्नेछ ।

२१. खारेजी वा बचाउ : (१) खानेपानी उपभोक्ता समिति व्यवस्थापन कार्यविधि लागु हुनुपूर्व जलश्रोत ऐन, २०४९ अर्न्तगत दर्ता भएका समिति यसै कार्यविधिबमोजिम नगरपालिकामा दर्ता हुनुपर्नेछ ।

(२) नगरपालिकाको ढल व्यवस्थापन भएको क्षेत्रमा सम्बन्धित वडाले छुट्टै ढल व्यवस्थापन तथा सरसफाइ समिति गठन गर्न सक्नेछ ।

अनुसूची-१

(दफा ५ को उपदफा (१)सँग सम्बन्धित)

खानेपानी संस्थाको लागि विधानको नमूना

.....**खानेपानी संस्थाको विधान**

प्रस्तावना : महालक्ष्मी नगरपालिका वडा नं..... मा रहेको
बाट पानी संकलन गरी संचालन गरिदै आएको पानीलाईका
बासिन्दाहरूका लागि खानेपानी आयोजनाको कार्यक्रम संचालन गर्न वाञ्छनीय
भएकाले खानेपानी आयोजनाको कार्यक्रम छनौट गरी कार्यक्रमको तर्जुमा,
कार्यान्वयन, अनुगमन, समीक्षा, मुल्याङ्कन, सञ्चालन र मर्मत सम्भार समेत
स्थानीय स्तरबाट नै गर्ने गरी स्थानीयवासीहरूको तत्परतामा यो विधान तर्जुमा
गरी महालक्ष्मी नगरपालिका खानेपानी तथा सरसफाइ कार्यविधि,२०७६ बमोजिम
.....उपभोक्ता समिति गठन गरिएको छ ।

परिच्छेद-१

१. प्रारम्भिक

संस्थाको नाम हुनेछ ।

प्रारम्भ : यो विधान महालक्ष्मी राजपत्रमा प्रकाशन भएदेखि लागू हुनेछ ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस विधानमा :

क) ऐन भन्नाले लाई जनाउँछ ।

ख) विधान भन्नाले विधानलाई सम्भन्नु पर्छ ।

ग) संस्था भन्नालेलाई जनाउँछ ।

- घ) समिति भन्नाले यस विधानबमोजिम गठन हुने कार्य समितिलाई जनाउँदछ ।
- ङ) उप समिति भन्नाले मूल समितिले आफू निहित सम्पूर्ण वा आंशिक अधिकार प्रत्यायोजन गर्ने गरी खास स्थान क्षेत्र तथा कार्यका लागि बनाइने समितिलाई जनाउँदछ ।
- च) उपभोक्ता सदस्य भन्नाले कार्यकारी र साधारण सदस्य समेतलाई जनाउनेछ ।
- छ) पदाधिकारी भन्नाले संस्थाका पदाधिकारीहरूलाई सम्भन्नु पर्दछ ।
- ज) सभा भन्नाले यस विधानबमोजिम बसेको साधारण सभा र विशेष साधारण सभालाई समेत जनाउँदछ ।
- झ) आर्थिक वर्ष भन्नाले प्रत्येक वर्षको श्रावण १ गतेदेखि प्रारम्भ आगामी आषाढ मसान्तसम्मको एक वर्षको अवधिलाई जनाउनेछ ।

३. **संस्थाको छाप र चिन्ह** : प्रचलित व्यवस्थाको प्रतिकूल नहुने गरी संस्थाको एउटा छुट्टै छाप तथा चिन्ह हुनेछ ।

परिच्छेद- २

उद्देश्य र कार्यक्षेत्र

४. **संस्थाका उद्देश्य**: प्रचलित कानूनको दायरामा रही नेपाल सरकार र अन्तर्गतका निकायहरूबाट लागु गरिएका मार्गदर्शन र परिपत्रहरू समेतलाई पालना गर्ने गरी यस संस्थाको उद्देश्य देहायबमोजिम हुनेछ :
- क) यो संस्था मुनाफा रहित जनहितकारी सामाजिक संस्था हुनेछ ।
- ख) सफा, स्वच्छ खानेपानी, सरसफाइसम्बन्धी सुधारका लागि कार्यक्रममा नेपाल सरकारको स्वीकृति लिई समान उद्देश्य प्राप्तिका लागि नेपाल सरकार, स्थानीय तह, स्वदेशी तथा विदेशी गैरसरकारी संस्थाहरू,

व्यक्ति निकायसँग समन्वय गरी सहयोगको कार्य अगाडि बढाउन नेपाल सरकारको स्वीकृति प्राप्त गरी समान उद्देश्य भएका संघ संस्थाहरूसँग समन्वय गरी सहकार्य गर्ने ।

ग) हाल सञ्चालनमा रहेको पानीको क्षमतालाई मध्यनजर गर्दै बढ्दो जनघनत्वका कारण पानीको मागलाई सहज ढंगबाट आपूर्ति गर्न डिप बोरिङ्ग गरी उपभोक्ताहरूलाई पानी वितरण गरिनेछ ।

५. प्रतिबद्धता : प्रस्तावित संस्थाको कुनै क्रियाकलापले नेपाल तथा कुनै विदेशी राष्ट्र, अन्तर्राष्ट्रिय संघ, संगठनको सम्बन्धमा प्रतिकूल असर पार्ने वा नेपालको परराष्ट्र नीतिको बर्खिलाप हुन जाने वा नेपालको अखण्डता, सार्वभौमसत्ता, स्वतन्त्रता तथा शान्ति सुरक्षामा खलल पुग्ने कुनै काम कुरा नगर्ने प्रतिबद्धता व्यक्त गरिन्छ ।

परिच्छेद ३ सदस्यता

६. सदस्यताको वर्गीकरण: यस संस्थाको देहाय बमोजिमको २ प्रकारमा सदस्यहरूको वर्गीकरण गरिएको छ ।

क) साधारण सदस्य : यस संस्थाको विधानबमोजिम स्वीकृति लिई धारा जडानको माग गरेका व्यक्ति यस उपभोक्ता समितिको साधारण सदस्य हुनेछन् ।

ख) संस्थापक सदस्य : यस संस्था दर्ता गर्दाका बखत रहेका पदाधिकारी एवं सदस्यहरू संस्थापक सदस्य हुनेछन् ।

७. सदस्यताको योग्यता : यस संस्थाको विधान र नियमलाई पालना गर्ने उपभोक्ता (व्यक्ति) सदस्यको लागि योग्य मानिनेछ ।

८. सदस्यता नरहने अवस्था : यस संस्थाको स्वीकृति लिई धारा जडान गरेका उपभोक्ता (व्यक्ति) ले यो विधान र नियमलाई पालना नगर्ने यसको सदस्य रहने छैनन् ।

परिच्छेद ४

उपभोक्ता समूह र उपभोक्ता समिति

९. उपभोक्ता समूहको गठन: यस उपभोक्ता समितिबाट स्वीकृति लिई धारा जडान गरेका उपभोक्ता (व्यक्ति) यसका उपभोक्ता समूह हुनेछन् र उक्त भेलाबाट गठित ९ सदस्यीय समिति यसको कार्य समिति हुनेछ ।

१०. साधारण सभाका काम, कर्तव्य र अधिकार : साधारण सभाको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुनेछन् :

- क) पेश गरको योजना कार्यक्रमहरु र वार्षिक बजेट पारित गर्ने ।
- ख) लेखा परीक्षकबाट प्राप्त भएको वार्षिक लेखा परीक्षण प्रतिवेदन माथि छलफल गरी अनुमोदन गरी नियमित गर्न नमिल्ने बेरुजु रकमबाट असुल उपर गरी फछ्यौट गर्नका लागि कार्य समितिलाई निर्देशन दिने ।
- ग) आगामी आर्थिक वर्षको लागि लेखापरीक्षकको नियुक्त गर्ने ।
- घ) उपभोक्ता समितिको वार्षिक कार्य प्रगति विवरण र उपभोक्ता समितिले गरेको कार्यहरुको मूल्याङ्कन गरी कार्य समितिलाई आवश्यक निर्देशन दिने ।
- ङ) संस्थाको कार्य समितिका पदाधिकारीहरुको पदावधि पुगेको अवस्थामा विधानबमोजिम प्रक्रिया अन्तर्गत रही निर्वाचन गर्ने ।
- च) सदस्यहरुको घरमा धारा जडान गर्दा लाग्ने शुल्क, धरौटी मासिक शुल्क, सेवा शुल्क लगायतका दर निर्धारण गर्ने ।

- छ) कार्य समितिद्वारा पेश भएका विधान संशोधन, नियम तथा विनियम स्वीकृत गर्ने ।
- ज) कार्य समितिबाट संस्थाको हित अनुकूल भएका काम कारबाहीहरूको औचित्य हेरी अनुमोदन गर्ने ।
- झ) संस्थाको आफ्नै आन्तरिक श्रोतबाट व्यहोर्ने गरी कार्य समितिले पेश गरेको कर्मचारीहरूको दरबन्दी, पारिश्रमिक भत्ता तथा अन्य सुविधाहरूमा आवश्यकता अनुरूप स्वीकृत प्रदान गर्ने ।
- ञ) लेखा परीक्षण प्रतिवेदन स्वीकृत गर्ने ।
- ट) आवश्यकता अनुसार विधान संशोधन गर्ने ।

परिच्छेद ५

कार्य समिति, पदाधिकारीको काम, कर्तव्य र अधिकार

११. कार्यसमितिको गठन : (क) कार्य समितिको गठन वार्षिक साधारण सभाबाट हुनेछ । संस्था दर्ता गर्नका लागि निम्न बमोजिम ३३ प्रतिशत महिला अनिवार्य हुने गरी अध्यक्ष तथा सदस्य रहेको तदर्थ समिति रहनेछ । सो तदर्थ समितिले ६ महिना सम्मका लागि संस्थाको कार्य गर्नेछ ।

- १) अध्यक्ष
- २) उपाध्यक्ष
- ३) सचिव
- ४) सह सचिव
- ५) कोषाध्यक्ष
- ६) सदस्य
- ७) सदस्य
- ८) सदस्य
- ९) सदस्य

- (ख) कार्य समितिको कार्यकाल २ वर्षको हुनेछ ।
- (ग) समितिको काम कर्तव्य र अधिकार : १) उपभोक्ता समितिको आगामी वर्षको वार्षिक कार्यक्रम तथा अनुमानित बजेट बनाई साधारण सभामा प्रस्तुत गर्ने ।
- २) विधान बमोजिमको नियम पालना गरी साधारण सभाको निर्णय कार्यान्वयन गर्ने/गराउने ।
 - ३) उपभोक्ता समितिको हितमा हुने कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ।
 - ४) साधारण सभाप्रति उत्तरदायी रहने ।
 - ५) उपभोक्ता समितिको उद्देश्य प्राप्तिका लागि उपलब्ध साधन र श्रोतको अधिकतम उपभोग र प्रयोग गर्ने ।
 - ६) उपभोक्ता समितिको कार्य सम्पादन गर्न योजना बनाउने, श्रोत जुटाउने, कार्यान्वयन, सुपरीवेक्षण र अनुगमन गर्ने ।
 - ७) उपभोक्ता समितिको कोष र सम्पत्ति सुरक्षित तरिकाले राख्न लगाउने र आर्थिक कारोवार बैंक खाता खोली संचालन गर्ने ।
 - ८) उपभोक्ता समितिले कर्मचारीहरुको सेवा, सर्त र सुविधा आदिसम्बन्धी कर्मचारी नियमावली बनाई साधारण सभाबाट स्वीकृत गराई लागु गर्ने गराउने ।
 - ९) उपभोक्ता समितिको उद्देश्य परिपूर्तिका लागि आफ्नो कार्य अवधिमा उपयुक्त व्यक्तिहरुको सल्लाहाकार समिति अन्य समिति, उपसमिति गठन गर्ने र आवश्यकता अनुरूप कार्यको बाँडफाँड गरिदिने ।

१२. उपभोक्ता समितिको बैठक : क) अध्यक्षको अनुमति लिई सचिवले समितिको बैठक बोलाउनेछ ।

- ख) उपभोक्ता समितिको बैठक कम्तिमा महिनाको १ पटक बस्नेछ ।

- ग) उपभोक्ता समितिको बैठक हुन गणपुरक सङ्ख्या ५१ प्रतिशत हुनु पर्नेछ ।
- घ) उपभोक्ता समितिको बैठकको अध्यक्षता अध्यक्षले गर्नेछ तर अध्यक्ष अनुपस्थित भएमा उपाध्यक्षले अध्यक्षता गर्नेछ ।
- ङ) बैठकमा मत बराबर भएमा अध्यक्षको मत निर्णायक हुनेछ ।

१३. पदत्याग गर्न सक्ने : अध्यक्षले उपाध्यक्ष मार्फत उपभोक्ता समिति समक्ष र उपाध्यक्ष तथा अन्य पदाधिकारी एवं सदस्यले अध्यक्ष समक्ष राजीनामा दिई पद त्याग गर्न सक्नेछन् ।

१४. अन्य समितिहरू : यस विधानको परिधिभित्र रहेर उपभोक्ताहरूको हितका लागि कार्य संचालनको लागि उपभोक्ता समितिले आवश्यकता-अनुसार अन्य समिति वा उप-समितिहरू गठन गरी कार्य गराउनेछ ।

१५. उपभोक्ता समितिका पदाधिकारीहरूको काम, कर्तव्य र अधिकार:

- अ) अध्यक्षको काम कर्तव्य र अधिकार :क) बैठक एवं सभा र समितिको अध्यक्षता गर्ने,
ख) उपभोक्ता समितिले तोकेको काम सम्पन्न गराउने,
ग) आवश्यकता अनुसार बैठक बोलाउन लगाउने,
घ) बैठकको अन्तिम निर्णय तर्क सम्मत गराउने,
ङ) निर्णायक मत दिने,
च) संस्थाको नेतृत्व लिने,
- आ) उपाध्यक्षको काम कर्तव्य र अधिकार : (क) अध्यक्षको कार्यमा सहयोग गर्ने,
(ख) अध्यक्षको अनुपस्थितिमा निजको कार्यभार सम्हाल्ने,
(ग) संस्थाको उत्तरोत्तर विकासका लागि कार्य गर्ने,

इ) सचिवको काम कर्तव्य र अधिकार: क) कार्यकारी समिति वा साधारण समितिले गरेका निर्णयहरू कार्यान्वयन गराउने ।

ख) संस्थाको तर्फबाट पत्राचार गर्ने ।

ग) संस्थाको दैनिक कार्य संचालन गर्ने ।

घ) सहसचिवले सचिवको अनुपस्थितिमा सचिवले गर्ने सम्पूर्ण कार्य सहसचिवले गर्ने ।

ई) कोषाध्यक्ष : क) संस्थाको हिसाब किताब दुरुस्त राख्ने र आय व्ययको प्रतिवेदन साधारण सभामा पेश गर्ने ।

ख) साधारण सभाद्वारा तोकिएको लेखा परीक्षकद्वारा संस्थाको लेखा परीक्षण गराउने ।

ग) संस्थाको कोष सम्बन्धी कार्यमा प्रमुख भई संस्थाको लेखा परीक्षण गराउने ।

घ) लेखा परीक्षण प्रतिवेदन तयार गरी साधारण सभामा पेश गर्ने ।

उ) सदस्यको काम कर्तव्य र अधिकार: क) बैठकमा उपस्थित भई निर्णय गर्न सहयोग गर्ने ।

ख) तोकिएको उद्देश्य अनुसारको काममा सहयोग गर्ने ।

ग) तोकिएको उप-समितिको हितमा कार्य गर्ने ।

१६.गणपुरक सङ्ख्या : कुल सदस्य सङ्ख्याको ५१ प्रतिशत साधारण सदस्यहरूको उपस्थित नभई साधारण सभाको काम कारवाही मान्य हुनेछैन ।

तर पहिले साधारण सभा ५१ प्रतिशत गणपुरक सङ्ख्या नपुग भएमा, १५ दिन भित्र दोश्रो साधारण सभा बोलाइनेछ । उक्त भेलामा ३३ प्रतिशत सङ्ख्याको उपस्थितिलाई गणपुरक सङ्ख्या मानिनेछ ।

परिच्छेद -६
आर्थिक अवस्था

१७. समितिको कोष : १) समितिको आफ्नो छुट्टै कोष हुनेछ र सो कोषमा देहायबमोजिम प्राप्त रकमहरु जम्मा हुनेछ :

- क) सदस्यता बापत प्राप्त प्रवेश शुल्क तथा सदस्यता शुल्क रकम ।
- ख) कसैले स्वेच्छाले दिएको चन्दा, अनुदान, सहायता बापत प्राप्त नगद, जिन्सी रकम ।
- ग) संस्थाको चल, अचल सम्पत्ति वा अन्य वस्तुको बिक्रीबाट प्राप्त रकम ।
- घ) विदेशी संस्था, व्यक्ति वा अन्तराष्ट्रिय संघ संस्थाबाट सहयोग प्राप्त रकम ।
- ङ) नेपाल सरकारबाट संस्थाको उद्देश्य परिपूर्तिका लागि प्राप्त अनुदान वा सहयोग बापत प्राप्त रकम ।
- च) नेपाल सरकारबाट संस्थाको उद्देश्य परिपूर्तिका लागि प्राप्त अनुदान वा सहयोग बापत प्राप्त रकम ।

२) संस्थामा प्राप्त रकम स्थानीय बैंक वा वित्तीय संस्थामा जम्मा गरी बैंक मार्फत सञ्चालन गरिने छ ।

१८. खाता सञ्चालन : संस्थाको अध्यक्ष, कोषाध्यक्ष र सचिवमध्ये कोषाध्यक्षको अनिवार्य र अन्य दुईमध्ये कुनै एकको हस्ताक्षरबाट खाता सञ्चालन हुनेछ । प्रचलित ऐन, नियमअनुसार खर्च गर्ने तथा खर्चको सेस्ता राख्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने छ ।

१९. कोषको रकम खर्च गर्ने तरिका: संस्थाको कोषमा जम्मा गरेको रकम खर्च गर्दा साधारण सभाबाट पारित बजेट तथा कार्यक्रमका आधारमा देहायबमोजिमको तरिका अपनाई खर्च गरिनेछ :

- (क) संस्थाको वार्षिक बजेट योजना र कार्यक्रम स्वीकृत नगरी कोषबाट खर्च गर्न सकिने छैन ।
- ख) साधारण सभाबाट पारित बजेट र कार्यक्रमको अधीनमा रही कोषबाट खर्च गर्न सकिनेछ ।
- ग) कोषबाट खर्च भएको रकमको वार्षिक प्रतिवेदन साधारण सभामा अनिवार्य रूपले पेश गर्नुपर्नेछ ।
- घ) कोषको रकम खर्च गर्दा तोकिएबमोजिम खर्च गरिनेछ ।
- ङ) कोषाध्यक्षले रकम निकास गर्दा एक पटकमा रु. १०,०००।- (दश हजार) भन्दा बढी गर्न पाउने छैन सोभन्दा बढी रकम निकास गर्नु परेमा कार्य समितिको निर्णय र स्वीकृति लिएर मात्र रकम निकास र खर्च गर्नुपर्नेछ ।
- छ) रकम निकास गर्दा सकभर संस्थाको नाममा कायम रहेको बैंक खाता मार्फत अर्थात् चेक मार्फत गर्नुपर्नेछ ।

२०. संस्थाको लेखा र लेखापरीक्षण : १) संस्थाको आय व्ययको लेखा प्रचलित कानूनबमोजिम राखिनेछ ।

- २) संस्थाको लेखा परीक्षण प्रचलित कानूनबमोजिम रजिस्टर्ड लेखापरीक्षकबाट हुनेछ ।
- ३) नेपाल सरकार वा स्थानीय अधिकारीले चाहेमा जुनसुकै बखत संस्थाको हिसाब किताब जाँचन वा जचाँउन सक्नेछ ।
- ४) लेखापरीक्षकको नियुक्ति वार्षिक साधारण सभाबाट हुनेछ । सोको जानकारी नगरपालिकालाई समेत दिनु पर्नेछ । लेखापरीक्षण समयमै नगराएको खण्डमा नगरपालिकाले लेखा परीक्षक तोक्यो लेखापरीक्षण गराउन सक्नेछ ।

परिच्छेद-७ निर्वाचन

२१. निर्वाचन सम्बन्धी व्यवस्था : संस्था दर्ता भएको ६ महिनाभित्र कार्यसमितिले साधारण सभा बोलाउनु पर्नेछ र उक्त साधारण सभाद्वारा उपभोक्ता समिति गठन गरी सोको जानकारी नगरपालिकालाई दिनु पर्नेछ । निर्वाचन गर्नु परेमा तत्काल कायम रहेको तदर्थ समितिले एक निर्वाचन समितिको गठन गर्नेछ । निर्वाचनसम्बन्धी कार्य प्रचलित ऐन कानुनमा तोकिएबमोजिम गठित समितिले गर्नेछ ।

२२. उम्मेदवार हुने योग्यता : क) पानीको उपभोगको लागि धारा जडान गरेको ।

- ख) यस संस्थाको कुनै अहित हुने काम नगरेको ।
- ग) उपभोक्ता समितिलाई बुझाउनु पर्ने शुल्क म्यादभित्र तिरी बुझाएको ।
- घ) निर्वाचनसम्बन्धी आचारसंहिताको पूरा परिपालना गरेको ।
- ङ) मानसिक सन्तुलन नगुमाएको ।
- च) प्रचलित कानुनबमोजिम अयोग्य नठहरिएको ।

२३. अविश्वासको प्रस्ताव : १) अविश्वासको प्रस्ताव उपर आफ्नो भनाई प्रस्तुत गर्ने क्रम समाप्त भएपछि अध्यक्षता ग्रहण गर्ने व्यक्तिले सो अविश्वासको प्रस्तावको बहुमत पक्ष वा विपक्षमा छ भन्ने निर्णयको लागि देहाय बमोजिमको रीत पुऱ्याई संस्थामा दर्ता गर्नुपर्नेछ ।

- क) नेपाली भाषामा शिष्ट शब्दको प्रयोग गरी लेखिएको हुनुपर्दछ ।
- ख) प्रस्तावको विषय स्पष्ट र व्यवहारिक हुनुपर्दछ ।
- ग) साधारण सभा सदस्यहरु मध्येबाट कम्तीमा १/३ (एक तिहाइ) सदस्यहरुको प्रष्ट नामथर क्र.स. सहित दस्तखत भएको हुनुपर्दछ ।

२. अविश्वास प्रस्ताव माथि छलफलको प्रक्रिया : क) साधारण सभामा अविश्वास प्रस्ताव पेश गर्ने व्यक्तिले विधानबमोजिम प्रस्ताव पेश गर्न अनुमति दिइनेछ । प्रस्ताव पेश गर्नेले अविश्वासको प्रस्ताव ल्याउनुपर्ने कारण सहितको आफ्नो अभिमत सभा समक्ष प्रस्तुत गर्नेछ ।
- ख) अविश्वासको प्रस्ताव पक्षका सदस्यहरूले आफ्नो अभिमत प्रस्तुत गरे पछि सो प्रस्ताव उपर मत प्रकट गर्न चाहने बढीमा अन्य तीन जना सदस्यहरूलाई अध्यक्षले अभिमत प्रकट गर्न अनुमति दिन सक्नेछ ।
- ग) अविश्वासको प्रस्ताव जुन पदाधिकारी विरुद्ध प्रस्तुत गरिएको हो, अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिद्वारा उक्त पदाधिकारीहरूलाई आफ्नो सफाइ पेश गर्ने मौकाको लागि अनुमति दिइनेछ ।
३. अविश्वास प्रस्ताव माथि निर्णय : १. अविश्वासको प्रस्ताव उपर आफ्नो भनाई प्रस्तुत गर्ने क्रम समाप्त भएपछि अध्यक्षता ग्रहण गर्ने व्यक्तिले सो अविश्वासको प्रस्तावको बहुमत पक्ष वा विपक्षमा छ भन्ने निर्णयको लागि देहाय बमोजिमको कुनै एक तरिका अपनाई अविश्वासको प्रस्तावको निर्णयको घोषणा गर्नेछ ।
- क) अविश्वासको प्रस्तावमा पक्षमा मत प्रकट गर्ने एक समूहमा र विपक्षमा मत प्रकट गर्ने अर्को समूहमा छुट्याएर वा
- ख) साधारण सभाका सदस्यहरूलाई अविश्वासको प्रस्तावको पक्ष र विपक्षमा गोप्य मतदान गराएर ।
२. साधारण सभाको कुल सदस्य सङ्ख्याको दुई तिहाई बहुमतले अविश्वासको प्रस्ताव पारित हुनेछ ।
३. निर्वाचित भएको ६ महिना नपुगी वा प्रस्ताव विफल भएको ६ महिना नपुगी त्यस्तो व्यक्ति उपर पुनः अविश्वासको प्रस्ताव ल्याउन पाइने छैन ।

२४. **कर्मचारी व्यवस्था:** संस्थाको दैनिक कार्य सञ्चालन योजना तथा कार्यक्रमका लागि कर्मचारीको दरबन्दी सृजना, पारिश्रमिक, सेवा सुविधा भत्ता तथा अन्य सुविधा कर्मचारीहरुको सेवासर्तहरु अपनाउनुपर्ने कार्यविधि तोकिएबमोजिम हुनेछ ।

२५. **संस्था खारेजी :** (१) साधारण सभाले आवश्यक देखेमा विशेष प्रस्ताव पारित गरी संस्था खारेज गर्ने निर्णय गरी नगरपालिकामा पेश गर्नुपर्नेछ ।

२) कुनै कारणवश संस्था खारेज भएमा संस्थाको सम्पूर्ण चल अचल सम्पत्ति नगरपालिकाको हुनेछ ।

२६. **विधान संशोधन :** कुल सदस्य सङ्ख्याको २/३ (दुई तिहाई) सदस्यहरुले अनुमोदन गरेपछि मात्र संस्थाको कुनै दफा संशोधन वा खारेजका लागि नगरपालिका समक्ष सिफारिस गरी पठाउनु पर्नेछ । नगरपालिकाबाट स्वीकृत भए पश्चात मात्र संस्थाको कुनै दफा संशोधन वा खारेज भएको मानिनेछ ।

२७. **छाप र लोगो :** उपभोक्ता समितिको छाप र लोगो यसै विधान साथ संलग्न गरी नगरपालिकाबाट स्वीकृत गराउनुपर्नेछ ।

अनुसुची-२
(दफा ५ को उपदफा (५)सँग सम्बन्धित)
दर्ता प्रमाणपत्रको ढाँचा

“स्वच्छ, सफा, समृद्ध, सुन्दर-महालक्ष्मी नगर”
महालक्ष्मी नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
इमाडोल, ललितपुर
प्रमाण पत्र

दर्ता मिति :

दर्ता नं. :

श्री

ललितपुर जिल्ला महालक्ष्मी नगरपालिका वडा नं. अन्तर्गत
श्री उपभोक्ता समिति महालक्ष्मी नगरपालिकाको
खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता समिति व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७६ बमोजिम
मिति :को निर्णयानुसार दर्ता गरी यो प्रमाणपत्र प्रदान
गरिएको छ, महालक्ष्मी नगरपालिकाको खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता समिति
व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७६ बमोजिम आफ्नो कार्य सञ्चालन गर्नु होला ।

सही:

नाम थर :

पद :

